

Státní maturita Ano či (raději) Ne

Senát
říjen 2010

(c) Ondřej Štefl, Scio, 2010

Obsah	
Cargo efekt a státní maturita	4
Co se bude zkoušet u státní maturity	6
Ukázky úloh	6
Peníze	9
Dostavíte garáž, když zjistíte, že je o 10 cm užší než vaše auto?	9
Čím víc utratíme, tím lépe	9
Kam směřujeme?	10
Chceme co nejvzdělanější mladou generaci?	10
Kvalita vzdělání	11
Stejná laťka pro všechny – gymnázia i učiliště	11
Co je kvalita vzdělání?	11
Jak se kvality vzdělání dosahuje	11
Co dělat?	13
První poznámka (autora)	14
Druhá poznámka (ředitele společnosti Scio)	14
Příloha 1: Veřejné zakázky vypsání CERMAT	15
Příloha 2: Komerční nabídky s přípravou na státní maturitu	18

Cargo efekt a státní maturita

Začnu podobenstvím: Když za druhé světové války na tichomořských ostrovech přistála americká armáda, viděli domorodci, jak vojáci vykáceli kus pralesa, viděli muže se sluchátky na uších, jak hovoří do jakési krabice, a pochytili často opakované slovo „cargo“. Pak jiní vojáci zamávali velkými mávátky na okraji vykáčené plochy. Po chvíli se na nebi objevil veliký pták, přistál, a z jeho útrobu vyšly nevídané, dobré a užitečné věci: jídlo, oblečení, boty, materiál pro stavbu i lov, zbraně...

Druhá světová válka skončila, Američané odjeli, vzpomínka na zázračného ptáka však zůstala. A tak si domorodci vykáceli kus pralesa, z půlek kokosových ořechů si udělali sluchátka, do krabice volali „cargo, cargo“ a mávali velkými mávátky. Západního pozorovatele nepřekvapí, že letadlo nepřiletělo, a to ani po dalších a dalších snahách přivolat božského ptáka vylepšováním mávátek.

Jakkoli se mohou zdát tichomořské události se státní maturitou nesouvisející, opak je pravdou. Stačí si pod oním očekávaným letadlem představit kvalitu vzdělávání. Státní maturita totiž může mít jen jediný cíl, který stojí za řeč i za více než půldruhé miliardy korun: **Zkvalitnit vzdělávání na středních školách.** To je ten kouzelný obří pták, jehož přilet bychom si všichni opravdu přáli. A stejně, jako mávání mávátky nepřivolá letadlo, tak státní maturita nemůže přinést zkvalitnění vzdělávání.

Vysoce objektivním zdrojem informací je nedávno zveřejněná pro bono studie významné mezinárodní poradenské společnosti McKinsey, která provádí audity řízení velkých správních či komerčních systémů. Její zpráva „Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení“¹ zdůrazňuje naprosto zřejmou, ale zdá se pozapomenutou zásadu: Chceme-li dosáhnout zvýšení kvality vzdělávání, je klíčové **zlepšit kvalitu výuky ve třídě.** O kvalitě vzdělávání se přece rozhoduje v hlavě každého jednotlivého žáka při vyučování, když se učí. A to po celé čtyři roky na střední škole a ještě devět let před tím na škole základní. Toto je ta doba a to místo, kde se vytváří kvalita vzdělávání. To je to místo, kde se vyrábí zboží, letiště, kde se letadlo nakládá a z něhož letadlo odlétá. Tam ovšem domorodci nedohlédli a viděli jen přistání. Stejně tak se pozornost veřejnosti, mnohých politiků, úředníků, médií i řady dalších „domorodců“ soustřeďuje jen na nejviditelnější, snadno zapamatovatelný a svým způsobem efektní prvek středoškolského vzdělávání – státní maturitu. Tu lze navíc snadno změnit – zákonem nařídit. To, co se děje ve výuce, je vidět mnohem méně, je to složité, dlouhodobé. A zejména je nesrovnatelně obtížnější to měnit a zlepšovat.

Ověřování toho, co se žák naučil, na konci studia je nepochybně důležité, stejně jako je navigace důležitá pro přistání letadla. Pokud se však nestaráme, kdo a jak letadlo naloží, a nezajistíme, aby odstartovalo, je navigace marná. Stejně marné je od samotné² státní maturity očekávat zkvalitnění vzdělávání.

¹ http://www.mckinsey.com/locations/prague/work/probono/2010_09_02_McKinsey&Company_Klesajici_vysledky_ceskych_zakladnich_a_strednich skol_fakta_a_reseni.pdf

² V řadě zemí je (sumativní) testování jen **jednou z mnoha součástí** promyšleného systému zvyšování kvality vzdělávání. Pokud se už u nás něco směřující ke zvyšování kvality dělá, je to

Říjnovému zasedání senátu, na němž se bude projednávat návrh zrušit státní maturitu, předcházela jejich generálka. Podle ministerstva školství dopadla generálka - „mávání nanečisto“ dobře. Při troše jízlivosti bychom mohli říct, že mávátka měla předepsanou velikost a všichni mávali přesně podle not: od pracovníků CERMAT, přes tisk zadání (firma Minolta Konica), rozvoz zadání (firma Stahl), zpracování dat (firma Logica) a řadu dalších (viz příloha 1). Také je potřeba sem zahrnout ředitele škol, učitele i nebohé žáky.

V červnu již mají všichni mávat naostro.

Tichomořským domorodcům mávání kýženého velkého ptáka obdařeného manou nebeskou nepřivolalo. „Cargo“ stále nepřilétalo. Něco děláme špatně, říkali si proto. Zvětšili mávátka, namísto kokosu na sluchátka použili tykev, vylepšili „vysílačky“, z rákosí vytvořili model letadla – pták přece často přiletí, když mu ukážeme samičku -, přinášeli bohům oběti.

Lze tak odhadnout, co se bude dít v dalších letech, když k žádnému zvýšení kvality vzdělávání nedojde. Pravidla státní maturity se budou zpřísnovat či uvolňovat, ze dvou úrovní státní maturity se udělá jedna nebo tři, přibudou další předměty, bude se diskutovat o povinné či nepovinné matematice. Dojde i na obětování - ministr školství už teď počítá s obětí 20 % maturantů, kteří u zkoušky neuspějí. Možná přejdeme na on-line testování. Utratíme další miliardy, zapojíme všechny aktéry vzdělávání. Rituál bude dokonalý. Těžko ale čekat, že zbudou síly, peníze a pozornost, abychom kvalitu českého vzdělávání posunuli dopředu a nahoru.

Až když budeme mít připravená letadla, náklad, posádku a vyškolené piloty, můžeme začít řešit přistávací letiště. Do té doby letadlo nepřiletí.

---

nahodilé, se státní maturitou neprovázané a ve zcela nepodstatném rozsahu, o čemž ostatně svědčí srovnání rozpočtů a způsobů řízení. Většinou totiž podobné záměry a) nejsou nikým řízeny a b) ani nemají rozpočet.

Co se bude zkoušet u státní maturity

Ukázky úloh³

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

DIDAKTICKÝ TEST – základní úroveň obtížnosti

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 4

Pokud dostanete do ruky vizitku s titulem M. A. neboli Master of Arts, nemusí vůbec jít o umělce. Může jít o absolventa ***** oborů zahraničních univerzit, ale třeba i o ekonomu.
(z denního tisku)

Úloha 4

Které z následujících slov lze doplnit na vynechané místo (*****), aniž by se změnil smysl výchozího textu?

- A) humánních
- B) humanitních
- C) humanitárních
- D) humanistických

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 6

Žil kdys kdes chlap.
Dá se říct též muž či kmán, jak kdo chce. Já ho zvu chlap.
Nu, a on krad, ten chlap. Krad co moh a kde moh. Zvlášť když měl hlad.
Byl den jak květ, pták pěl, klas zrál a nad vším jas.
Jen hvozd se tměl, tam, kde spal chlap.
Spal den a noc, neb pil jak Dán.

(J. Werich, Fimfárum)

Úloha 6

Který z následujících jazykových prostředků se nejvýrazněji uplatňuje ve výchozím textu?

- A) jednoslabičná slova
- B) neúplné koncovky
- C) obrazná pojmenování
- D) shodné přívlasky

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 18

Obávám se, aby nepřišel.

Úloha 18

Která z následujících možností přesně vystihuje význam výchozího textu?

- A) Mám obavu, že nepřijde.
- B) Mám obavu, že nepřišel.
- C) Mám obavu, že přijde.
- D) Mám obavu, že přišel.

³ Ukázky jsou vybrány ze zveřejněných úloh základní verze, kompletní testy viz http://www.novamaturita.cz/index.php?id_document=1404033623&at=1 a http://data.idnes.cz/soubory/studium/46A101011_BAR_MAG10_TESTOVYSESIT_CJ-.PDF.

Úloha 28

2 body

Ve které z následujících možností je pravopisná chyba?

- A) Čtyřnásobná olympijská šampiónka ve sjezdovém lyžování Janica Kosteličová ukončila kariéru. Oznámila to ve čtvrtek na tiskové konferenci v Záhřebu.
- B) Nejméně čtyři lyžaři přišli o život ve švýcarských Alpách během uplynulého víkendu, další lyžařka je neznámá.
- C) Projekt gruntovní přestavby špindlerovského lyžařského areálu dostal pracovní název, z něhož by se mohlo zdát, že se naši jedničky nedaří.
- D) Skokan na lyžích Jan Mazoch se ve středu poprvé od svého těžkého pádu objevil na veřejnosti. Po 74 dnech od dramatu v polském Zakopaném se krátce zastavil na radnici ve Frenštátu pod Radhoštěm.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 31–32

Ve filmu *Letopisy z Narnie* zazní hlas desetileté Míšy z Postřelkova

Šumperk – Stačí projít starou dřevěnou skříň a ocitnete se v novém pohádkovém světě Narnie, stejně jako se tam ráz naráz ocitla čtveřice dětí, Petr, Zuzanka, Edmund a Lucie. Málokdo však ví, že hlas jedné z hlavních postav – dívky Lucince, propůjčila Míša Schönová z Postřelkova.

(REJNOVINY, 5. 1.–11. 1. 2006, upraveno)

Úloha 31

2 body

Která z následujících úprav odstraňuje jazykovou chybu ve výchozím textu?

- A) místo *desetileté* má být *deseti leté*
- B) místo *Letopisy z Narnie* má být *Letopisy Z Narnie*
- C) místo *Míšy* má být *Míši*
- D) místo *propůjčila* má být *propůčila*

Úloha 32

2 body

Které z následujících tvrzení je v souladu s výchozím textem?

- A) Čtveřice dětí se ráz naráz ocitla ve staré dřevěné skříni.
- B) Lucinka je jednou z hlavních postav filmu o Míše z Postřelkova.
- C) Petr, Zuzanka, Edmund a Lucie se dostali do pohádkového světa.
- D) V Šumperku nabízejí průchod starou skříň do světa pohádek.

Podle dosavadních informací měla být hranice úspěšnosti v didaktickém testu stanovena kolem 30 %⁴. Z 6 úloh by tedy mělo **k úspěchu stačit mít dvě správně**⁵. Navíc

⁴ 30 % nebo 33 % ještě na začátku roku 2010 uváděli pracovníci CERMAT. Nyní však hranici tají. Na stránkách CERMAT se nyní uvádí „Mezní hranice úspěšnosti příslušných testů a zkoušek bude zveřejněna současně se zadáním testu. (...) Bez toho, že máte k dispozici test, je bodová hodnota mezní hranice úspěšnosti nulovou informací. Je to stejné, jako když se dovíte, že v drogerii mají 50% slevy. Pokud nevíte, z čeho slevují, může se vám stát, že koupíte draž než ve vedlejším obchodě, kde žádné slevy neinzerují.“ Novelou maturitní vyhlášky č. 274/2010 Sb. byla také zrušena dosavadní povinnost CERMAT hranici úspěšnosti zveřejnit do 31. března. Jaké k tomu asi jsou důvody? Je snad záměrem, aby všichni byli v nejistotě? Nebo CERMAT nemá ještě testy hotovy a nebo nezná jejich obtížnost? A bude se stanovení hranice úspěšnosti každoročně měnit? Pak bude ale už zcela nemožné vyvozovat z výsledků maturit jakékoliv závěry o vývoji znalostí maturantů.

v chystané novele školského zákona se v § 81 počítá s tím, že "(2) Ministr školství, mládeže a tělovýchovy může z důvodů hodných zvláštního zřetele snížit Centrem stanovenou hranici úspěšnosti".

Přes zjevnou snadnost testu se očekává, že na některých školách, zejména nástavbách a na maturitních oborech středních odborných učilišť, značná část žáků neuspěje. Mj. ovšem i proto, že dovednosti, které test zkoumá, se zde zpravidla neučí. Je ovšem otázka, zda takováto státní maturita je správným nástrojem na řešení tohoto problému.

Má složení takovéto státní maturity nějakou vypovídací hodnotu? Lze očekávat, že ji vysoké školy využijí v přijímacím řízení? Spíše se zdá, že současný stav, kdy „maturitu má každá židle“, nahrazujeme stavem, kdy **„každá židle bude mít státní maturitu“**.

---

⁵ Při čtyřech možných odpovědích A, B, C, D ve skutečnosti dostačuje s jistotou odpovědět jen jednu úlohu a u zbylých pěti hádat – pravděpodobnost úspěchu je pak 76 %.

Peníze

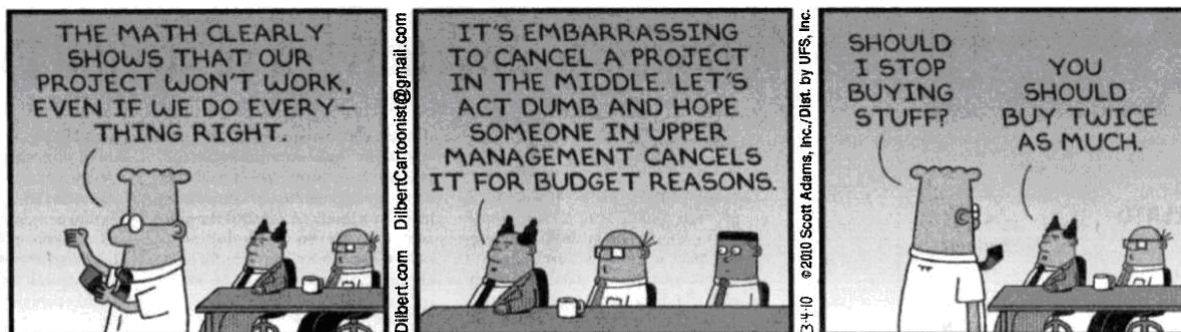
Dostavíte garáž, když zjistíte, že je o 10 cm užší než vaše auto?

Asi ne. A to ani když už je dostavba zaplacená⁶.

Vládní materiál⁷ uvádí jako zásadní negativum zrušení státních maturit to, že „úhrnná bilance zmařených výdajů státního rozpočtu v letech 2008–2010 činí cca 360 mil. Kč.“ Bohužel už ale materiál neříká jasně, kolik by se každoročně ušetřilo. Uvádí, že 210 milionů, minus další „náklady řádu desítek milionů“.

Utracené peníze už nikdo nevrátí. **Utrácet dál ale má smysl jen tehdy, když na konci je něco užitečného.** Klíčová je jen otázka, zda státní maturita v podobě, v jaké je připravována, bude pro české vzdělávání skutečně přínosem. Pokud ne, utracené peníze jsou zmařené tak jako tak a dosavadní „úhrnná bilance“ nehraje žádnou roli. Argument, že „když už se utratilo tolik peněz, je třeba to dodělat“, je zcela nepatřičný a nesmyslný (viz humorný strip níže). Státní maturita je Otesánek, kterého bude třeba každý rok nakrmit několika sty miliónů korun. A není pochyb, že rok od roku bude chtít víc⁸.

Čím víc utratíme, tím lépe

☑ Tahle čísla jasně ukazují, že náš projekt nebude fungovat, ani když uděláme všechno tak, jak máme.

☑ Bylo by trapné zrušit rozběhnutý projekt. Dělejme jakoby nic a doufejme, že to někdo z vyššího vedení zruší z rozpočtových důvodů.

☑ Neměl bych přestat nakupovat materiál? Měl byste nakupovat dvakrát tolik.

Z celého průběhu příprav státních maturit je zřejmé, že komiksový strip naprosto přesně odpovídá realitě. Ředitel CERMAT Pavel Zelený už dnes v souvislosti s přechodem na on-line testování **mluví o 4 miliardách**, které budou potřeba na technické vybavení škol. Pomiňme, že za 4 miliardy je dnes možné koupit 400 000 počítačů, což se pro 80 000 maturantů v roce 2014 zdá být poněkud přehnané. Přitom existuje prosté řešení: testovat žáky nezávisle, postupně a několika rovnocennými testy. Moderní metody testování (např. Item Response Theory⁹) dokonce umožňují, aby každý žák měl jiný (na míru připravený) test, přičemž jsou všichni žáci hodnoceni na jediné škále. To pak je možné zajistit na stávajícím vybavení škol, s mnohem nižšími nároky na utajení, s jednodušší infrastrukturou. A s náklady asi stokrát menšími.

Otázka tedy zní: Kdo má zájem, aby řešení bylo co nejdražší?

⁶ Řešení garáž dostavět a „ořezat“ auto (dejme tomu o 20 %) nepokládám za dobré.

⁷ Maturitní zkouška ve školním roce 2010/2011, předloženo ministrem Dobešem, projednáno a schváleno vládou ČR 18. 8. 2010.

⁸ Např. podle vládního materiálu se slibovaná úspora 30 milionů týká jen roku 2011.

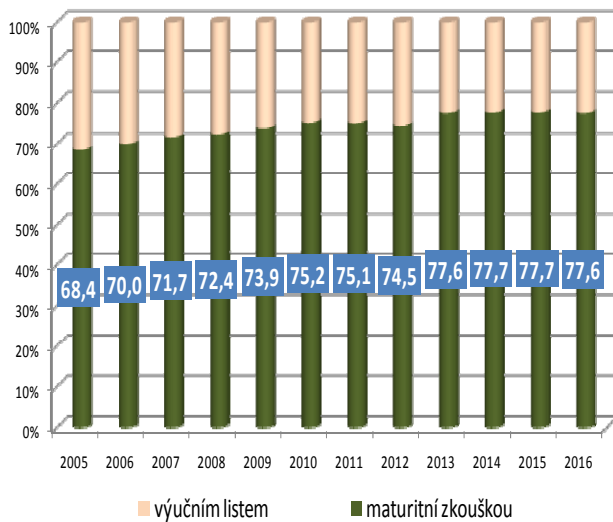
⁹ Vizte http://en.wikipedia.org/wiki/Item_response_theory.

Kam směřujeme?

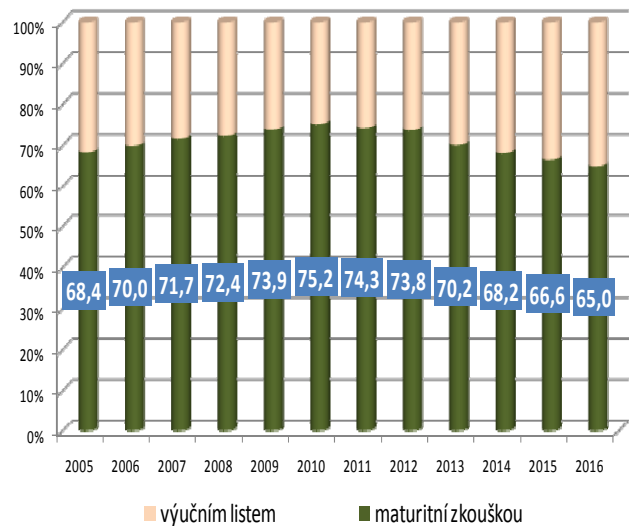
Chceme co nejvzdělanější mladou generaci?

Vládní materiál⁷ uvádí tyto dva grafy (reformní MZ = státní maturita).

VÝVOJ PODÍLU ABSOLVENTŮ OBORŮ UKONČENÝCH MATURITNÍ ZKOUŠKOU A VÝUČNÍM LISTEM (V %) (PŘEDPOKLAD BEZ REFORMNÍ MZ)

VÝVOJ PODÍLU ABSOLVENTŮ OBORŮ UKONČENÝCH MATURITNÍ ZKOUŠKOU A VÝUČNÍM LISTEM (V %) (PŘEDPOKLAD PO ZAVEDENÍ REFORMNÍ MATURITNÍ ZKOUŠKY)

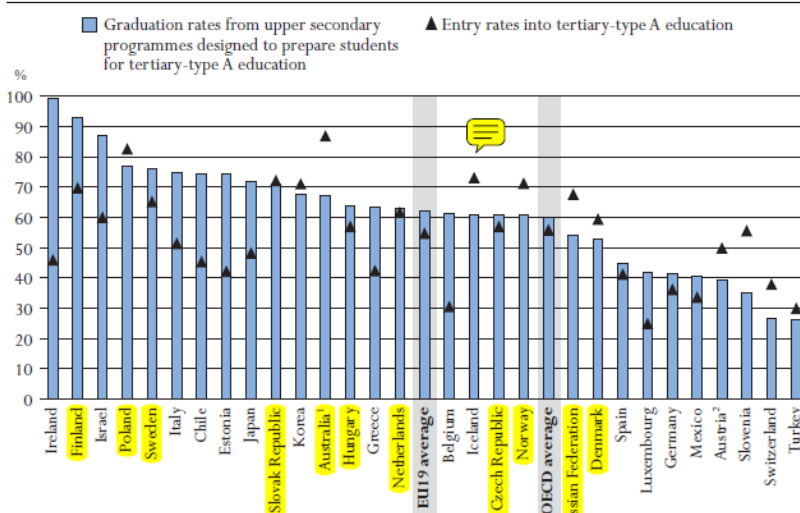

Což znamená, že v roce 2016 při realizaci státních maturit (a při započtení populačního propadu) bude maturovat 59 tisíc maturantů oproti současným 91 tisícům. V absolutních číslech půjde o pokles o 35 %.

Po zavedení státních maturit se **má do roku 2016 snížit šance na získání maturity, a tedy možnost dále studovat**, o 10 procentních bodů, tedy o 15 %. Pro úplnost uvedme, že se to týká současných žáků 7. tříd. To je velký zásah do práv občanů, respektive do možnosti práva naplnit. Vědí o tom žáci a rodiče? Je to v souladu s programovým prohlášením vlády?

Kromě toho, že to je v přímém rozporu se směřováním ke znalostní ekonomice, je problematický také sociální kontext. Kterí žáci budou tímto omezením nejvíce zasaženi? Nedojde k další sociální segregaci, tak jako se to po zavedení státních maturit stalo v Polsku (viz Příloha 2).

Chart A2.2. Access to tertiary-type A education for upper secondary graduates (2008)

Má české školství nějakou vizi?

Graf ukazuje míru přístupu středoškolských absolventů k vysokoškolskému vzdělání v zemích OECD. Opravdu se chceme posunout směrem od Finska k Turecku?

Zdroj: Education at a Glance, OECD 2010

Kvalita vzdělání

Za 14 let příprav nikdo jasně neřekl, k čemu státní maturitu potřebujeme¹⁰. Kdo, kdy a v čem skutečně pocítí to velké zlepšení, za které chceme vydávat několik set miliónů korun každý rok. Využití maturity v přijímacím řízení na vysoké školy, informace o úrovni jednotlivých škol, informace o vývoji středního školství (více vizte http://www.scio.cz/1_download/Maturity_PSP.pdf), to jsou vše jen nástroje. To, na čem skutečně záleží, co je cílem, je kvalita poskytnutého vzdělání. **Zvýší tedy maturity kvalitu vzdělání?**

Stejná laťka pro všechny – gymnázia i učiliště

Nepovede nízko nasazená laťka státních maturit¹¹ k poklesu úrovně na gymnáziích i na dalších středních školách? Přesně to vystihl diskutující Reeve (vizte <http://www.ceskaskola.cz/2010/02/marketa-dadkova-se-statni-maturitou.html>):

„... z původní myšlenky jednotných, státem garantovaných a na škole nezávislých zkoušek se stal nepoužitelný paskvil. Mimo jiné i proto, že autoři na státní maturitu naložili dva zcela protichůdné cíle - posouzení kvalit studenta a současně srovnání kvality škol. Je to úplně stejný nesmysl, jako by autoškoly byly celostátně hodnoceny podle podílu úspěšných absolventů řídičských zkoušek. Domníváte se, že po zavedení takového absurdního pravidla by se kvalita držitelů řídičských průkazů zlepšila?

Jako **učiteli gymnázia** je mi maturita trnem v oku především proto, že požadovaná základní úroveň je pro naše studenty tak nízká, že zkoušky z češtiny i matematiky by většina z nich zvládla levou zadní už po prvním ročníku. **Pro nás všechny, studenty i učitele, je to velmi demotivující:** Bud' budeme donekonečna celé čtyři roky pilovat onen požadovaný základ až k stoprocentní dokonalosti, anebo se budu snažit studenty naučit i něco navíc, ovšem pak se budu chovat neracionálně, neboť díky onomu "nadbytečnému" učivu budu studenty zahlcovat něčím, co u státních maturit nevyužijí.“

Co je kvalita vzdělání?

Na tom, co je skutečná „kvalita“ vzdělání, se těžko hledá shoda. Jisté však je, že kvalitní vzdělání znamená mnohem více, než je možné zjišťovat didaktickým testem. Výuka se ale po spuštění státních maturit nutně soustředí především na to, co bude v maturitních testech. K tomu došlo všude ve světě, kde bylo takové závěrečné testování zavedeno.

Jak se kvality vzdělání dosahuje

Mnozí přesto veřejně vyhlásují, že státní maturita povede k „vyšší kvalitě vzdělání“, a snad tomu i věří¹². Avšak, jak říká přísloví, „od samého vážení žádný králík nepřibere“, a stejně tak od státní maturity nelze očekávat zlepšení kvality vzdělávání. Důležité totiž je kdy, jak a čím „králíka“ krmíme. Převáděno na vzdělání, důležitý je celý průběh vzdělávání, podmínky, možnosti, cíle, kvalita výuky i vyučujících a mnoho dalšího. **Samotná státní maturita je pouhou „váhou“, nic víc.** Průměrná váha králíků se ovšem jistě zvýší, když 20 % nejhubenějších přestaneme úplně krmit¹³.

¹⁰ Z vládního materiálu vyplývá, že se stane nástrojem snižování podílu maturantů.

¹¹ A to i když pan mistr nyní straší až 20 % neúspěšností.

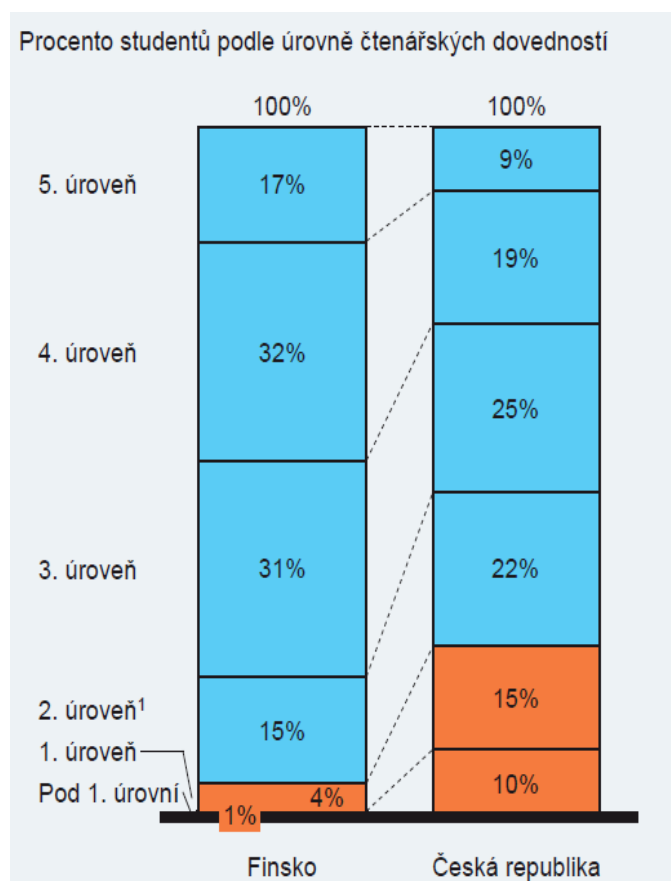
¹² Jako domorodci věřili v přilet letadla.

¹³ Ministr školství Dobeš veřejně deklaroval, že 20 % letošních maturantů neuspěje. Taktně zde přechází otázku, co s těmi 20 % neúspěšných bude.

Než jakékoliv plošné měření výsledků vzdělání, je po zvýšení kvality mnohem důležitější zabývat se tím, jak vypadá konkrétní výuka ve škole. Jen ve výuce je možné kvalitu vzdělání zvyšovat. Proto je třeba pomoci učitelům, aby mohli lépe učit, žákům, aby se mohli lépe učit, a oběma, aby měli jasně formulované cíle vzdělávání a dosahovali jich. A právě jasně formulované cíle našemu školství chybí.

Proto by bylo mnohem důležitější a efektivnější, než se zabývat státní maturitou, připravit standardy a nástroje pedagogické diagnostiky na jejich ověřování, tedy podrobné škálované popisy toho, co má středoškolák směřující k maturitě umět. A to nejen na konci studia, kdy už to lze těžko něco napravit, ale ve stupních v rámci celého průběhu sekundárního vzdělávání. Školy by také měly mít k dispozici nástroje (mohou to být i testy, ale nejen testy), kterými to bude učitel zjišťovat, metodiky a další pedagogické materiály, které žákovi i učiteli pomohou cílů dosahovat.

Ke zvýšení kvality tak vede především **pomoc žákům** v průběhu celého studia, a to zejména těm, kteří zaostávají. Právě tímto směrem je zaměřeno finské školství, které je všeobecně pokládáno za jedno z nejlepších na světě. Následující graf ukazuje srovnání čtenářské gramotnosti patnáctiletých žáků, tedy přibližně v době nástupu na střední školu (pode OECD PISA 2006).

Jak je patrné, ve Finsku mají pouhých 5 % žáků na nejnižších úrovních čtenářské gramotnosti¹⁴, zatímco **u nás jich máme 25 %**. Z finského příkladu je také zřejmé, že při dobré pomoci a správné péči mohou žáci, kteří jsou snad na první pohled slabí, dosahovat slušných výsledků.

Zvýšení kvality vzdělávání je možné dosáhnout jedině kvalitnějšími vzdělávacími. Tomu je třeba věnovat pozornost a tam je třeba nasměrovat i finanční prostředky. Měření výsledků na konci studia – státní maturita – je jen pomocný nástroj. A omezovat s pomocí státní maturity přístup ke vzdělávání je prostě nesmysl.

¹ Druhá úroveň označuje základní čtenářské dovednosti jako např. vyhledání jednoznačné informace nebo pochopení významu části jednoduchého textu.

Převzato z pro bono studie *Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení*, společnosti McKinsey & Company, 2010, viz pozn. 1.

¹⁴ Srovnejte u nás 2,3 % žáků ve „zvláštních“ školách.

Co dělat?

Chystáme za velké peníze něco, co právě na Slovensku ruší¹⁵. Spuštěním státní maturity navíc na řadu let odsouváme přípravu mnohem rozumnějších alternativ, např.:

- **Restrukturalizace systému ukončování středoškolského studia** – Dosavadních 14 let přípravy státních maturit jasně ukázalo, že je nemožné mít jedinou, stejně platnou maturitu, která bude rozumně ukončovat vzdělávání všech – od gymnázia, přes střední odborné školy až po odborná učiliště a nástavby. Jedním z možných řešení by tedy bylo dosavadní jednu (z hlediska zákona stejně platnou) maturitu rozdělit na několik různých maturit s různým obsahem a s různými povinnostmi i právy, které by z nich vyplývaly¹⁶.
- Rychlé zavedení jednoduchých a nenákladných testů, které budou **ověřovat pouze minimální maturitní standard**, nebudou maturitou jako takovou, ale jen podmínkou k jejímu složení, vizte <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/ondrej-steffl.php?itemid=10424>.
- **Maturita plus** – ponechání současné „nestátní“ maturity beze změn a doplnění o náročnější a komplexnější, státem garantovanou, objektivní a srovnatelnou zkoušku, prováděnou na střední škole, kterou by žáci konali dobrovolně. Taková zkouška pak má šanci nahradit přijímací zkoušky na vysokou školu, bez ohledu na její zákonné ukotvení, stejně jako to činí Národní srovnávací zkoušky Scio, které v přijímacím řízení využívá téměř 60 fakult, ačkoliv je realizuje soukromá společnost (bez nutné legislativní úpravy).
- **Maturita pro 21. století** – maturita by měla odrážet potřeby světa, ve kterém jednou budou maturanti žít a pracovat (více viz <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/ondrej-steffl.php?itemid=9818>). Už dnes jen málokdo řeší problémy bez přístupu k internetu a také bez kooperace s ostatními. Státní maturita metodou „papír – tužka“, i svým obsahem, patří spíše do minulého století.

---

¹⁵ Po pěti letech fungování ruší na Slovensku dvě úrovně obtížnosti, vysoké školy výsledky využívají jen okrajově, o zvýšení kvality vzdělávání není známo nic. Více viz <http://fertek.blog.respekt.ihned.cz/c1-46163510-slovenska-statni-maturita-je-dvacetkrat-levnejsi>.

¹⁶ Za první republiky bylo pro přijetí na práva, medicínu a filozofii třeba maturity z klasického gymnázia, naopak na techniku byla potřebná reálka nebo reálné gymnázium. V Nizozemí mají 6 typů maturit. Viz též <http://www.nuov.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2010/Zp1002a.pdf> - jsme spolu s Polskem, Slovenskem a Itálií jediné země Evropy, kde je maturita jednotná.

První poznámka (autora)

Diskuse o maturitách je nekonečná. V tomto textu jsem zachytil jen některé, zejména aktuální argumenty, a snažil jsem se je vyložit spíše stručně a čtivě, než přesně a logicky důkladně.

Výklad a řadu dalších argumentů, např. reakce na některé nesprávné informace uváděné ředitelem CERMAT, najdete v materiálu připraveném pro Akademické fórum (http://cms.jcmf.cz/osov/doc/AF-XI_P-8_Steffl.pdf), s řadou odkazů na další materiály.

Analýza přínosů a rizik státní maturity je zde:

http://www.scio.cz/1_download/Maturity_PSP.pdf. K obrázku na předchozí straně vizte <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/ondrej-steffl.php?itemid=9997>. Otázkou povinné maturity z matematiky se zabývá tento text: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/ondrej-steffl.php?itemid=9426>.

Druhá poznámka (ředitele společnosti Scio)

Budou-li státní maturity skutečně spuštěny, vydělá společnost Scio hodně peněz. Většina ze státem vystrašených maturantů si ráda koupí cvičné testy, internetové kurzy i další materiály pro přípravu k maturitě. Školy telefonují už od září, žáci už také začínají.

Už předloni nám projekt Trenér k maturitě přinesl několik miliónů. Lepší marketing než „20 % neúspěšných“, jak o nich mluví mistr Dobeš, jsme si nemohli přát. Přesto si myslím, že státní maturity nejsou dobrý nápad. Nesdílím totiž názor římského císaře Vespasiána, že je nutné vydělávat za každou cenu. Jeho výrok „Pecunia non olet“ (Peníze nesmrdí) se týkal výnosu z veřejných záchodků...

Příloha 1: Veřejné zakázky vypsané CERMAT

Přehled zadávacích řízení veřejných zakázek vypsaných Centrem pro zjišťování výsledků vzdělávání (CERMAT) v letech 2008 a 2009		
Název zakázky	Maximální cena bez DPH	Vítězný uchazeč
Poradenské služby při tvorbě studie k projektu CISKOM	200 000	Ing. Milan Štolba
M-infoservis	250 000	Oxygen Solutions, s.r.o.
Grafické zpracování a výroba propagačních materiálů k projektu ESF Kvalita 1.	300 000	Tiskárna PRÁTR, a.s.
Dodávka řešení pro webové stránky „Maturitního portálu“	350 000	Ecommerce, a.s.
Zpracování studie logistického zabezpečení MZ - distribuce zadávací dokumentace generované BTÚ	400 000	Dantax, s.r.o.
Poslechový subtest, jakožto součást podstatného okolí BTÚ - studie proveditelnosti	400 000	Dantax, s.r.o.
Notebooky	450 000	COMPUCO, a.s.
Vytvoření a zavedení systémů podle mezinárodních ISO 9001:2000 a ISO 27001:2005	450 000	SUSS Consulting, s.r.o.
Maturitní bulletin - výroba přílohy pro vklad	450 000	Tiskárna PRÁTR, a.s.
Tržiště - Analýza projektu internetových stránek dle zásad a pravidel přístupného webu	450 420	VDI Meta
Grafický návrh, zpracování, tisk a příprava distribuce propagačních plakátů, letáků a brožur- Nová maturita	490 000	Denisa Košková - reklamní činnost a marketing
Datový a procesní model banky testových úloh - prováděcí studie	499 000	Facility, s.r.o.
Kvalitativní šetření postojů žáků SŠ k problematice reformy maturitní zkoušky	499 000	STEM/MARK, a.s.
Datový model podstatného okolí banky testových úloh (BTÚ)	500 000	4CONSULT, s.r.o.
Studie proveditelnosti využití pilotních projektů Národní hodnotící zkoušky pro optimalizaci procesů přijímacího řízení na SŠ v podmínkách nové právní úpravy	500 000	Facility, s.r.o.
DMS pro další vzdělávání	500 000	Oxygen Solutions, s. r.o.
Vývoj on-line diskusního fóra jako nástroje pro permanentní monitorování a analýzy názorové hladiny žáků a učitelů SŠ na problematiku reformy MZ	500 000	STEM/MARK, a.s.
Tržiště - Bezpečnostní analýza BTÚ	700 000	T-Systems Czech Republic a.s.
Grafický návrh a výroba předmětů marketingové podpory informační kampaně k reformě MZ	900 000	Tiskárna PRÁTR, a.s.
Výroba, kompletace a distribuce informačních materiálů	950 000	Studio TRINITY, s.r.o.
Poradenství v souvislosti s realizací společné části maturitní zkoušky	1 000 000	T_Systems Czech Republic
Tržiště - Technologické zajištění pracoviště TDTP	1 050 000	eITS, s.r.o.

Výroba a distribuce Maturitního zpravodaje	1 100 000	Tiskárna PRÁTR, a.s.
Zajištění zaměstnanců pro přípravu a realizaci projektů CZVV	1 200 000	MANPOWER spol.s.r.o.
Maturitní zpravodaj - výroba, vklad a distribuce přílohy v odborném periodiku	1 200 000	zrušeno
Technologie hromadné multiplikace Audio-video datových nosičů	1 350 000	EITS, s.r.o.
Poradenská činnost při návrhu a optimalizaci procesů pro zabezpečení tisku a komplectace maturitní zkušební dokumentace zadavatelem	1 400 000	IDS Scheer ČR, s.r.o.
Výzkum názorové hladiny a úrovně informovanosti vybraných cílových skupin odborné i laické zainteresované veřejnosti v tematické oblasti Reforma maturitní zkoušky	1 420 000	STEM/MARK, a.s.
Tržiště - Metodika dosažení auditovatelné a certifikovatelné bezpečnosti informačních systémů	1 500 000	PragoData Consulting, s.r.o.
Vypracování projektu Obchodní strategie přechodu na SOA	1 600 000	Capgemini Czech Republic, s.r.o.
Realizační studie systémové podpory procesu přijímacího řízení na SŠ	1 650 000	KPMG Advisory, s.r.o.
Studie proveditelnosti modelu spolupráce s VŠ a VOŠ na využití výsledků maturitní zkoušky pro přijímání uchazečů o studium na VŠ a VOŠ	1 680 000	KPMG CR s.r.o.
IIS pro přechod na PO - Analýza potřeb přechodu na příspěvkovou organizaci a řešení interního informačního systému	1 700 000	4Consult, s.r.o.
Vypracování dvou prováděcích projektových dokumentací akcí „REKONSTRUKCE OBJEKTU JANKOVCOVA 63, PRAHA 7“ a „OPRAVY OBJEKTU JANKOVCOVA 63, PRAHA 7“	1 800 000	Architekton, s.r.o.
Tržiště - Expertní a analytická podpora řízení procesů zpracování rozdílové analýzy IS CERTIS	1 806 723	Facility s.r.o.
Tržiště - Technický dozor investora pro výstavbu a integraci vybraných prvků logistického modelu MZ	1 900 000	Deloitte Advisory s.r.o.
Studie proveditelnosti jednotlivé zkoušky, interní a externí faktory řešení	1 900 000	Facility s.r.o.
Tržiště - Technická a expertní podpora rozvoje elektronické a grafické prezentace maturitní zkoušky	1 900 000	MPresent s.r.o.
Tržiště - Řešení správy životního cyklu čipových karet a dodávka heterogenních karet pro CZVV	1 900 000	SKILL s.r.o.
Tržiště - Datový radiový okruh propojení Jeruzalémská - Jankovcova	1 900 000	STAR 21 Networks.a.s.
„Expertní, technická a analytická podpora řízení projektu přípravy reformy maturitní zkoušky“	1 950 000	PragoData Consulting, s.r.o.
Dodávka bezpečnostních obalů pro evaluační projekty	1 950 000	Pro Trade, s.r.o.
Tržiště - Konsolidace a redesign databází informačních systémů	1 980 000	AiP Safe s.r.o.
Tržiště - Návrh datového modelu informačních systémů	1 980 000	PragoData Consulting, s.r.o.
Tržiště - Digitalizace dokumentů a vytěžování dat pro výzkumná šetření CZW	1 980 000	Scanservice, a.s.

Tržiště - Technologická a expertní podpora rozpracování procesního a bezpečnostního modelu logistického zajištění maturitní zkoušky	1 990 000	IDS Scheer ČR s.r.o.
„Administrace pilotáží testových úloh a zadání pro maturitní zkoušky a evaluačních šetření“	1 999 000	Millward Brown Czech Republic, s.r.o.
Poskytování právních služeb při přípravě a realizaci veřejných zakázek pro přípravu realizace reformované maturitní zkoušky C237/B/2009/SEVI	1 999 000	ROWAN LEGAL, s.r.o.
Tržiště - HW pro IS Certis a LMS	2 000 000	ELSO PHILIPS Service spol. s r. o.
Poskytování právních služeb při přípravě a realizaci veřejné zakázky v oblasti logistiky nové maturitní zkoušky	2 000 000	ROWAN LEGAL, s.r.o.
Opravy objektu Jankovcova	6 000 000	BREMA, s.r.o.
Vybudování TPKC ve 2. NP objektu Jankovcova 63, Praha	20 000 000	Polabská stavební CZ,s.r.o.
Stavební úpravy a modernizace 3.- 8. NP objektu Jankovcova 63, Praha 7	20 000 000	Polabská stavební CZ,s.r.o.
Projekt tiskového, produkčního a kompletačního centra (konečná cena)	211 890 708	Konica Minolta Business Solutions Czech, spol. s.r.o.
Celkem	318 413 851	

Příloha 2: Komerční nabídky s přípravou na státní maturitu

Dosud jediným skutečným výsledkem zavádění státní maturity je dramatický rozvoj trhu s přípravou na státní maturitu. Ceny přípravných kurzů se pohybují od dvou a půl do čtyř tisíc korun. Ke školnému tak nenápadně, ale zato zcela reálně (a to bez půjček a „odloženého“ splácení), přibývá další náklad na vzdělávání.

Výběr z nabídek:

Tutor nabízí přípravu **z českého jazyka, matematiky a cizího jazyka** (AJ, NJ). Cena se pohybuje **od 3.199,- do 3.999,-**, dle počtu vyučovacích hodin (**40 - 50**). <http://www.tutor.cz/statni-maturita-kurzy?page=1>.

Dále potom **Sokrates**, který připravuje studenty na státní maturitu **z českého jazyka, matematiky a angličtiny** za cenu **1.990,- za 16 hodin základní úroveň** předmětu a **2.990,- za 32 hodin vyšší úroveň**. <http://www.sokrates.cz/pripravne-kurzy/statni-maturita>.

Společnost **Aleph** připravuje studenty na maturitu **z českého jazyka a matematiky**. Požadovaná cena činí **2.990,- za 42 hodin základní úroveň** a **3.690,- za 54 hodin vyšší úroveň**. <http://maturita.aleph.cz/>.

Vzdělávací centrum **AZ Smart** připravuje studenty na maturitu **z českého jazyka, matematiky a angličtiny**. Cena je pro obě úrovně stejná: **za 2.990,- Kč za 30 hodin**. <http://www.az-smart.cz/priprava-na-vs/priprava-na-statni-maturity>.

Jazyková škola **Lingua Zlín** připravuje žáky na maturitu **z anglického jazyka za 3.490,- /34 hodin** a **2.520,-/24 hodin**. <http://www.elingua.cz/cz/151-priprava-ke-statni-maturite-2011.html>.

Eagle Jazykové centrum vyučuje **češtinu, angličtinu a němčinu** za **2.800,- za 36 vyučovacích hodin**. <http://www.eagle-kv.cz/text/priprava-ke-statni-maturite>.

Barevný svět jazyků nabízí přípravu na státní maturitu **z angličtiny a němčiny** za **3.600,-/ 30 hodin**. Rovněž organizuje **individuální kurzy** za **300,-/45 minut**. <http://www.barevny.cz/cs/kurzy/statni-maturity>.

EU Agency nabízí **individuální přípravu** na státní maturitu. Za standardní **předměty** účtuje **199,-/60 minut**, **specifické předměty** jako je ekonomie apod. + cizí jazyky vyjdou na **219,-/60 minut**. <http://www.euagency.cz/priprava-k-maturite.html>.